

Mišljenje Europskoga gospodarskog i socijalnog odbora o „Komunikaciji Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija – Inicijativa za održiv razvoj plavoga gospodarstva u zapadnom Sredozemlju”

(COM(2017) 183)

(2018/C 129/14)

Izvjestitelj: **Dimitris DIMITRIADIS**

Zahtjev za savjetovanje:	Komisija, 31. svibnja 2017.
Pravni temelj:	članak 304. Ugovora o funkcioniranju Europske unije
Nadležna stručna skupina:	REX
Datum usvajanja u Stručnoj skupini:	7. studenoga 2017.
Datum usvajanja na plenarnom zasjedanju:	6. prosinca 2017.
Plenarno zasjedanje br.:	530
Rezultat glasovanja (za/protiv/suzdržani):	159/1/1

1. Zaključci i preporuke

1.1 Društveno i okolišno održiv razvoj morskih bazena i obalnih područja, borba protiv postojećih nejednakosti te jamčenje očuvanja kulturne i biološke raznolikosti pitanja su od iznimne važnosti. Štoviše, pripadaju jednome od najprikladnijih područja za uspostavu programa transnacionalne suradnje unutar i izvan EU-a. U tom smislu EGSO u cijelosti podupire predmetnu inicijativu za održiv razvoj plavoga gospodarstva u zapadnom Sredozemlju te poziva europske institucije da zaključe ciklus savjetovanja i uspostave odgovarajuću radnu skupinu.

1.2 EGSO smatra da su za uspjeh te inicijative potrebni dobra komunikacija i odgovarajuće okruženje za suradnju država koje u njoj sudjeluju te europskih institucija. Unija za Mediteran pozvana je kako bi imala važnu ulogu u učinkovitom povezivanju svih uključenih strana.

1.3 EGSO prepoznaje potrebu za proširenjem inicijative na sljedeća tri načina:

1.3.1 osim područja djelovanja odabranih u predmetnoj inicijativi, a to su (1) sigurniji i zaštićeniji pomorski prostor, (2) pametno i otporno plavo gospodarstvo i usredotočenost na razvoj vještina, istraživanja i inovacije te (3) bolje upravljanje morem, EGSO predlaže širenje tematskog područja inicijative na polju bioraznolikosti i očuvanja te međukulturne komunikacije, kao i konkretniju strategiju potpore proizvodnim djelatnostima malog i vrlo malog opsega.

1.3.2 Osim toga, EGSO smatra da je kao horizontalno područje djelovanja vrlo važno uključiti postupan razvoj sustava strukovnog i akademskog obrazovanja i transnacionalnu suradnju među tim sustavima, čime bi se povećala učinkovitost ostalih područja plavoga gospodarstva. U tom je smislu potrebno usvojiti pristup makroregionalne strategije.

1.3.3 Pitanja sigurnosti u pomorskom prometu, sigurnosna pitanja, pitanja održivog gospodarskog rasta i očuvanja kulture i okoliša neće se dugoročno učinkovito riješiti ako zanemarimo činjenicu da je Sredozemlje povijesna, gospodarska i ekološka cjelina⁽¹⁾. Stoga, iako su pojačane geopolitičke napetosti i pogoršanje sukoba u istočnom dijelu morskog bazena

⁽¹⁾ U nedavno objavljenom izvješću WWF-a „Oživljavanje gospodarstva na Sredozemlju – mjere za održivu budućnost” autori se prije svega zalažu za to da je nužno usvojiti cjelovit pristup, a zatim i tvrde da „Sredozemno more uvelike doprinosi regionalnom BDP-u i da njegovi prirodni resursi predstavljaju veliku prednost za plavo gospodarstvo, ne samo za tu regiju već i na globalnoj razini”. (Vidjeti str. 7. izvješća, http://www.wwf.gr/images/pdfs/Reviving_Mediterranean_Sea_Economy_Full%20rep_Lowres.pdf).

razlog zbog kojega inicijativa započinje u zapadnom Sredozemlju, to bi trebalo protumačiti kao pilot-primjenu kojom se stječu korisna iskustva i najbolje prakse i koja će se proširiti u pristup koji obuhvaća cijelo Sredozemlje (vidjeti i točke 3.3, 3.4 i 3.5).

1.4 EGSO očekuje da će za uspjeh inicijative biti potreban visok stupanj transnacionalne i transverzalne koordinacije. Politike i programi koji se odnose na Sredozemlje i koji su se provodili proteklih 20 godina ostvarili su loše rezultate, a velik dio sredstava ostao je neiskorišten zbog različitih stajališta i nedostatka učinkovite koordinacije institucija Zajednice i javnih uprava u zemljama Sredozemlja koje nisu članice EU-a te zbog toga što je u nekim slučajevima birokracija, skrivena pod opravdanjem transparentnosti, stvorila znatne prepreke uporabi postojećih sredstava. To podrazumijeva potrebu za potprojektom tehničke pomoći koji obuhvaća pitanja kao što su:

1.4.1 detaljna usporedna analiza kojom će se u postojećem mnoštvu sličnih (ili jednakih) inicijativa (vidjeti točke 3.9 i 3.10) utvrditi područja koja se preklapaju kako bi se uštedjeli resursi i poboljšali konačni rezultati. EGSO ističe kako u slučaju da srednjoročni i dugoročni ciljevi ne budu jasno definirani i/ili da se konkretno ne definiraju nadležnosti uključenih tijela i institucija, postoji rizik od odgađanja provedbe inicijative ili čak odustajanja od njezine provedbe;

1.4.2 glavni operativni plan, u kojemu će se definirati nadležnosti radne skupine za plavo gospodarstvo i konkretni organizacijski/administrativni instrumenti te utvrditi uloge uključenih regionalnih, nacionalnih i međunarodnih institucija, kao i jasan vremenski raspored (vidjeti i točke 4.5 i 4.6). Budući da će istraživačke institucije imati važnu ulogu, autori tog glavnog plana trebali bi razmotriti i heterogenost regije u pogledu postojanja iskusnog i stručnog sektora istraživanja i razvoja, kao i sve postojeće primjere uspješne suradnje u području istraživanja i razvoja na objema obalama Sredozemlja;

1.4.3 planiranje i provedba dovoljno dalekosežne komunikacijske strategije za informiranje o sadržaju inicijative za plavo gospodarstvo i povezanim prilikama i izgledima kako bi se: (i) evidentirale sve institucije i dionici koji bi mogli biti uključeni i/ili na koje bi to moglo utjecati, osobito na regionalnoj i lokalnoj razini, te (ii) među njima proširile relevantne informacije.

1.5 Slijedom navedenih općih preporuka u nastavku se iznose detaljni zaključci i odgovarajući prijedlozi:

1.5.1 EGSO se slaže da uspješna borba protiv kriminala i terorizma zahtijeva učinkovitije umrežavanje tijela za nadzor kopnene i morske granice na objema obalama, kao i sustavnu razmjenu i analizu podataka, u uskoj suradnji s Frontexom i drugim globalnim, transnacionalnim institucijama, kao što je Međunarodna pomorska organizacija (IMO);

1.5.2 međutim, s obzirom na umrežavanje tijela za nadzor kopnene i morske granice EGSO želi skrenuti posebnu pozornost na pravila „dobrog upravljanja” te na potrebu da se pomno uzmu u obzir ljudska prava, kako na individualnoj tako i na kolektivnoj razini (vidjeti i točku 4.1.);

1.5.3 kako bi prostorno planiranje i upravljanje obalom bili učinkoviti, potrebno je usvojiti pristup četverostruke spirale na transnacionalnoj i osobito na regionalnoj/lokalnoj razini. Potrebna je snažnija uključenost lokalnih tijela (općina i regija) te socijalnih partnera i organizacija civilnog društva unutar njihovih područja djelovanja. U tu bi svrhu Komisija trebala pozvati dionike lokalnog javnog i privatnog sektora na savjetovanje o Komunikaciji i konkretnim područjima djelovanja, a to su sigurnost i zaštita u prometu, ribarstvo, turizam i energija, socijalna kohezija i okolišna održivost (vidjeti i točke 4.2.1 i 4.3);

1.5.4 „Plavi rast”⁽²⁾ jedna je od glavnih dugoročnih strategija za postizanje ciljeva strategije Europa 2020. za pametan, održiv i uključiv rast: područja ribolova i akvakulture, obalnog (ekološkog) turizma, pomorske logistike (koja postaje sve značajnija za Sredozemlje zbog trenutačnih geopolitičkih i gospodarskih zbivanja), biotehnologije mora, energije oceana i podmorskog rudarstva pružaju nove višedimenzionalne poduzetničke prilike;

⁽²⁾ https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/policy/blue_growth_en

1.5.5 mala i vrlo mala poduzeća, kućna radinost i obiteljska poduzeća tradicionalnih organizacijskih struktura te operativni programi i aktivnosti okosnica su lokalnih gospodarstava na objema obalama sredozemnog bazena. U tom bi se smislu programima umrežavanja i suradnje malih i mikroproizvođača mogla također poboljšati otpornost i troškovna konkurentnost, uz istodobno zadržavanje prijeko potrebne diferencijacije robe i usluga koje pružaju. Stoga EGSO smatra da je, uz inovativno i tehnološki napredno poduzetništvo, barem jednako važno promicati i posebne, dobro prilagođene programe za tradicionalne gospodarske aktivnosti, uzimajući u obzir lokalne posebnosti (vidjeti točke 3.6, 3.7, 4.2.2, 4.2.3 i 4.2.4);

1.5.6 osiguravanje bolje usklađenosti ponude i potražnje na tržištu rada moglo bi biti važno s obzirom na to da bi se sljedećih godina siromaštvo i nezaposlenost mladih mogli pogoršavati, osobito u zemljama južnog Sredozemlja, ali to zasigurno neće biti dovoljno za rješavanje pitanja nezaposlenosti, socijalne kohezije i održivosti. U tom su smislu razvojne mjere čiji se kratak pregled daje u točki 1.5.5 presudne za otvaranje novih, održivih radnih mjesta i poboljšanje životnog standarda u određenim područjima. Te se mjere moraju pažljivo isplanirati u suradnji s lokalnim institucijama i tijelima. Štoviše, te lokalizirane politike najučinkovitiji su način za neutralizaciju čimbenika koji pokreću migracije, stoga bi ih trebalo shvatiti kao važan instrument za rješavanje pitanja povećanih migracijskih tokova i posljedičnih socioekonomskih problema na objema obalama, kao i s tim povezanih pitanja sigurnosti i zaštite te za borbu protiv kriminala i terorizma (točka 1.5.1);

1.5.7 kad je riječ o ribolovu, EGSO smatra da je potrebno: (i) povećati fleksibilnost Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo (EFPR) kako bi se uklonile prepreke među razinama javne uprave te (ii) osnažiti ulogu Opće komisije za ribarstvo u Sredozemnom moru (GFCM) kako bi se promijenilo i dalje nepovoljno stanje u pogledu ribljih stokova brojnih vrsta, uz usku suradnju i koordinaciju sa zemljama Sredozemlja koje nisu članice EU-a (vidjeti i točke 4.3.4 i 4.3.5).

2. Kontekst Komunikacije

2.1 U studenome 2015. na „Ministarskoj konferenciji o plavom gospodarstvu“⁽³⁾ Unije za Mediteran usvojena je *Izjava* o daljnjem razvoju plavoga gospodarstva⁽⁴⁾ povećanjem ulaganja u odgovarajuću tehnologiju, inovacije, znanja i vještine te upravljanje pomorstvom.

2.2 U listopadu 2016. ministri vanjskih poslova uključeni u „Dijalog 5 + 5“, koji obuhvaća Alžir, Libiju, Maroko, Mauritaniju i Tunis te Francusku, Italiju, Maltu, Portugal i Španjolsku, potaknuli su daljnji rad na inicijativi za održiv razvoj plavoga gospodarstva u okviru Unije za Mediteran⁽⁵⁾.

2.3 Komunikacija koja je predmet ovog mišljenja⁽⁶⁾ i prateći okvir za djelovanje [SWD(2017) 130]⁽⁷⁾ proizlaze iz tog zahtjeva. U njima se zagovara iskorištavanje prilika i suočavanje s izazovima u regiji koja zahtijeva multilateralnu koordinaciju i međunarodnu suradnju koje se trebaju proširiti izvan granica Europske unije (EU).

2.4 Usto, inicijativa Europske komisije na kojoj se Komunikacija temelji oslanja se na dugogodišnje iskustvo na području strategija morskih bazena i makroregionalnih strategija – vidjeti, na primjer, Atlantsku strategiju, Strategiju EU-a za regiju Baltičkog mora i Strategiju EU-a za jadransku i jonsku regiju⁽⁸⁾. Inicijativa ima koristi i od (prethodno spomenutog) regionalnog dijaloga o plavom gospodarstvu u okviru Unije za Mediteran, Opće komisije za ribarstvo u Sredozemnom

⁽³⁾ Dnevni red „Ministarske konferencije o plavom gospodarstvu“ Unije za Mediteran održane 17. studenoga 2015. vidjeti na adresi http://ufmsecretariat.org/wp-content/uploads/2015/10/Agenda_UfM_Ministerial-on-Blue-Economy_MARE-D1.pdf.

⁽⁴⁾ Vidjeti http://ufmsecretariat.org/wp-content/uploads/2015/11/2015-11-17-declaration-on-blue-economy_en.pdf.

⁽⁵⁾ Kratak pregled odluka koje su ministri vanjskih poslova donijeli na sastanku održanom 28. listopada 2016. vidjeti na adresi <http://ufmsecretariat.org/foreign-affairs-ministers-of-the-5-5-dialogue-discuss-pressing-regional-challenges-and-highlight-the-positive-contribution-of-ufm-activities-to-the-enhancement-of-regional-cooperation/>. Kronologiju „Dijaloga 5 + 5“ od 2003. godine vidjeti na adresi http://westmediterraneanforum.org/wp-content/uploads/2013/09/131017_chronology5+51.pdf.

⁽⁶⁾ https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/sites/maritimeaffairs/files/com-2017-183_en.pdf.

⁽⁷⁾ https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/sites/maritimeaffairs/files/swd-2017-130_en.pdf.

⁽⁸⁾ Tri regionalne strategije EU-a vidjeti na sljedećim internetskim stranicama: <http://www.atlanticstrategy.eu/> Atlantska strategija, <https://www.balticsea-region-strategy.eu/> Strategija EU-a za regiju Baltičkog mora i <http://www.adriatic-ionian.eu/> Strategija EU-a za jadransku i jonsku regiju.

moru⁽⁹⁾, Barcelonske konvencije o zaštiti morskog okoliša i obalnog područja Sredozemlja⁽¹⁰⁾, kao i Programa UN-a za održivi razvoj do 2030.⁽¹¹⁾ te napora uložениh u provedbu Strategije za održiv razvoj u Sredozemlju⁽¹²⁾.

2.5 Nadalje, Komunikacija je u skladu sa znanstvenom i društveno-političkom raspravom koja je u tijeku diljem svijeta. Plavo gospodarstvo već se ubraja među najvažnija suvremena pitanja: prvo, zbog važnosti resursa mora i oceana i njihova potencijala za gospodarski rast na tom području te, drugo, zbog toga što je održivost mora i oceana glavni parametar očuvanja okoliša na globalnoj razini⁽¹³⁾.

2.6 U Komunikaciji se prepoznaje potreba za povećanom sigurnošću i zaštitom, održivim gospodarskim rastom i radnim mjestima te očuvanjem ekosustava i biološke raznolikosti u zapadnom Sredozemlju. Drugim riječima, njome se želi pridonijeti promicanju društveno i okolišno održivog gospodarskog razvoja u morskome bazenu, sjevernim i južnim obalnim područjima, lukama i gradovima koji su dio integriranog sustava mobilnosti osoba i dobara koji u velikoj mjeri nadilazi postojeći administrativni i politički diskontinuitet. U tu se svrhu utvrđuju tri područja u kojima postoje problemi:

2.6.1 *sigurnost i zaštita pomorskih aktivnosti*: prema Komunikaciji, zbog budućih geopolitičkih i gospodarskih zbivanja, kao što je udvostručenje Sueskog kanala, povećat će se rizici za područja zapadnog Sredozemlja preopterećena prometom (u smislu prometnih nesreća). S druge strane, sigurnosna pitanja već su važna, što pokazuju nezakonite migracije, dok se očekuje da će trenutačni socioekonomski i demografski trendovi i učinci klimatskih promjena pojačati konkurenciju u pogledu resursa i geopolitičku nestabilnost;

2.6.2 *visoke stope nezaposlenosti mladih u odnosu na sve stariju pomorsku radnu snagu*: u Komunikaciji se prepoznaje dobro poznat paradoks u pogledu zapošljavanja, prema kojemu, s jedne strane, postoji neiskorištena radna snaga, a, s druge strane, slobodna radna mjesta, osobito u sektorima i industrijama plavoga gospodarstva. Komisija smatra da je trenutačno stanje uglavnom (ako ne i u cijelosti) posljedica neusklađenosti ponude i potražnje. Stoga je usmjerena na nedostatak dijaloga i suradnje između industrije i obrazovnog sustava;

2.6.3 *različiti i suprotstavljeni interesi na moru*: prema podacima iznesenima u Komunikaciji, zapadno Sredozemlje ima najveću biološku raznolikost u cijelom bazenu. Istodobno, u toj se regiji ostvaruje otprilike polovica BDP-a Sredozemlja zahvaljujući uglavnom pomorskim aktivnostima, kao što su turizam, akvakultura, ribarstvo i promet, što dovodi do sve veće urbanizacije obalnih područja, prekomjernog iskorištavanja ribljih stokova, onečišćenja mora i širih problema u vezi s očuvanjem. Uzimajući u obzir transnacionalnu prirodu uključenih interesa i ozbiljne socioekonomske nejednakosti, ti čimbenici u cijelosti opravdavaju stajalište izneseno u Komunikaciji prema kojemu je to područje „žarišna točka u smislu gospodarskih, demografskih i okolišnih pritisaka“.

2.7 Općenito, Komisija prepoznaje da se postojeći okvir programa suradnje na objema obalama morskog bazena nije pokazao dovoljno učinkovitim. U tom se smislu inicijativom nastoji zadovoljiti postojeća potreba. Unatoč tomu, uspjeh u rješavanju tih pitanja ovisi o mnogim općim i posebnim izmjenama i prilagodbama, a mnoge od njih pokušat ćemo iznijeti u odjeljcima u nastavku.

3. Opće napomene

3.1 EGSO podupire napore Komisije u pogledu konsolidiranja i razvoja okolišno održivih lanaca proizvodnje i potrošnje, npr. uporabom čistih oblika energije za desalinizaciju, promicanjem energetske učinkovitosti i čiste energije u općenitijem smislu te promicanjem i jačanjem zelenog tereta i pomorskog prometa. To je osobito važno s obzirom na golem potencijal za poduzetničke aktivnosti u području interesa.

⁽⁹⁾ <http://www.fao.org/gfcm/en/>.

⁽¹⁰⁾ Konvencija o zaštiti Sredozemnog mora od onečišćavanja (Barcelonska konvencija) donesena je 16. veljače 1976. na Konferenciji opunomoćenika obalnih država sredozemne regije o zaštiti Sredozemnog mora, održanoj u Barceloni. Izvorna konvencija izmijenjena je izmjenama donesenima 10. lipnja 1995. (UNEP(OCA)/MED IG.6/7). Na snagu je stupila 9. srpnja 2004. godine.

⁽¹¹⁾ https://www.un.org/pga/wp-content/uploads/sites/3/2015/08/120815_outcome-document-of-Summit-for-adoption-of-the-post-2015-development-agenda.pdf.

⁽¹²⁾ https://planbleu.org/sites/default/files/upload/files/smdd_uk.pdf.

⁽¹³⁾ Vidjeti „Oživljavanje gospodarstva na Sredozemlju – Mjere za održivu budućnost“, Izvješće WWF-a uz potporu konzultantskog društva *Boston Consulting Group*, 2017., http://www.wwf.gr/images/pdfs/Reviving_Mediterranean_Sea_Economy_Full%20rep_Low-res.pdf.

3.2 Pojam „plavo gospodarstvo” odnosi se na društveno i okolišno održiv razvoj morskih bazena i obalnih područja kojim se suzbijaju postojeće nejednakosti i jamči očuvanje kulturne i biološke raznolikosti, što je osobito važno imajući u vidu povijest i budućnost Sredozemlja. U tom su smislu odabrana područja djelovanja navedena u Komunikaciji, odnosno (1) sigurniji i zaštićeniji pomorski prostor, (2) pametno i otporno plavo gospodarstvo i (3) bolje upravljanje morem, važna, ali mogu biti ograničavajuća i time neučinkovita u pogledu zadovoljavanja potreba bazena. EGSO predlaže daljnje širenje inicijative na područja bioraznolikosti i očuvanja te međukulturne komunikacije, kao i konkretniju strategiju potpore proizvodnim djelatnostima malog i vrlo malog opsega, na primjer ribolovu itd.

3.3 Iako su pitanja kao što je sigurnost u pomorskom prometu, ali i osobito sigurnosna pitanja, vrlo važna, ne može ih se ograničiti na područje zapadnog Sredozemlja. Naprotiv, geopolitička povijest i trenutačno pogoršanje stanja, uz sve veću izbjegličku krizu u istočnom dijelu morskog bazena, ukazuju na potrebu za sveobuhvatnim pristupom Sredozemlju kad je riječ o rješavanju tih pitanja.

3.4 To se odnosi i na ostatak utvrđenih područja interesa – održiv gospodarski rast, pitanja očuvanja kulture i okoliša itd. Sredozemlje se ne bi trebalo dijeliti na zapadno i istočno. Čak i ako to mora biti slučaj iz administrativnih razloga i u svrhu kratkoročnih taktika, dugoročno gledajući, strateško planiranje treba se odnositi na bazen kao cjelinu.

3.5 EGSO u cijelosti razumije da bi, s obzirom na pojačane geopolitičke napetosti i pogoršanje sukoba u istočnom Sredozemlju, pokretanje inicijative za zapadno Sredozemlje moglo biti jednostavniji, realniji i brže ostvariv pristup. Međutim, ako nakon toga ne uslijedi istovjetna inicijativa za istočno Sredozemlje, postoji znatan rizik da se utvrđeni ciljevi neće ostvariti. Istočno Sredozemlje suočava se s jednakim problemima, no uz mnogo više napetosti zbog geopolitičkih uvjeta, te je za to područje potrebno utvrditi i primijeniti istovjetna pravila i politike.

3.6 Iako nedostatak „dijaloga” između industrije, s jedne strane, te akademske zajednice i sektora istraživanja i razvoja, s druge strane, može biti važan čimbenik u rješavanju pitanja nezaposlenosti (osobito dugoročno i u razdoblju gospodarskog rasta), stavljanje naglaska samo na to pitanje neučinkovito je i jednostrano. Naprotiv, pitanje postojećih neravnoteža u gospodarstvu (čiji su važan aspekt nedostatak novih radnih mjesta i visoka nezaposlenost) i povećanja socioekonomskih nejednakosti u morskome bazenu zapadnog Sredozemlja potrebno je rješavati uzimajući u obzir dugotrajnu sistemsku krizu u sjevernom dijelu regije i opći nedostatak spremnosti na produktivna ulaganja.

3.7 Kad god je gospodarska aktivnost snažno povezana s pitanjima očuvanja, kad postoje (makro)ekonomski vanjski učinci (koji ovise o potražnji ili ponudi) i kad zbroj slobodnih pojedinačnih izbora stvara probleme povezane sa socioekonomskom i okolišnom održivošću, javlja se potreba za učinkovitom intervencijom politike, koja, u razdoblju pojačane internacionalizacije, mora biti prilagođena na međudržavnoj razini. U slučajevima prekomjernog iskorištavanja ribljih stokova, onečišćenja mora, prekomjerne urbanizacije i neučinkovitog rasta aglomeracija, dugotrajne gospodarske/financijske krize i povećanja transregionalnih i socijalnih nejednakosti unutar i izvan EU-a, doktrina „oslobađanja tržišnih sila” nije dovoljna.

3.8 U tom su smislu prepoznati nedostaci u postojećem okviru za donošenje politika na tom području vrlo važan čimbenik kad je riječ o rješavanju sporova na području okoliša i socioekonomskih sporova u regiji, a uglavnom proizlaze iz nedostatka suradnje među različitim zemljama. U Komunikaciji se na te nedostatke upućuje u dijelu u kojemu se raspravlja o trećoj skupini problema i nedostataka u području različitih i suprotstavljenih interesa. Potrebno je učinkovito poštovati postojeće i buduće bilateralne sporazume između susjednih zemalja EU-a i zemalja južnog Sredozemlja. Nepostojanje zajedničkog, a time i snažnog stajališta EU-a o pitanjima vanjske politike u tom pogledu možda ne pomaže, a, s druge strane, zemlje južne obale bazena trebale bi očekivati da će EU biti njihov glavni (ako ne i jedini) partner, uz snažan i istinski interes za promicanje zajedničkih izgleda u pogledu održivog razvoja i blagostanja u tom području.

3.9 Uz postojeći nedostatak suradnje među državama, potreba za koordinacijom politike proizlazi i iz zbunjujućeg mnoštva inicijativa i platformi sličnog (ako ne i jednakog) cilja. U Komunikaciji o kojoj se očitujemo upućuje se, primjerice,

na strategiju Plavog rasta i pomorsku politiku EU-a (¹⁴), strategiju EU-a za više radnih mjesta i veći rast u obalnom i pomorskom turizmu (¹⁵), inicijativu BLUEMED (¹⁶) i inicijativu za plavi rast u okviru FAO-a (¹⁷). Osim toga, postoje druge aktivnosti koje obuhvaćaju obje obale bazena, kao što su akcijski plan za održivu potrošnju i proizvodnju te regionalni akcijski plan za promet u regiji Sredozemlja (¹⁸).

3.10 S obzirom na širok raspon postojećih slično usmjerenih inicijativa, EGSO poziva na detaljnu usporednu analizu kojom će se utvrditi područja koja se preklapaju i omogućiti primjena inicijativa uz uštedu resursa i poboljšanje krajnjih rezultata. Potrebno je detaljnije ispitati i razmotriti najbolje prakse u okviru drugih makroregionalnih strategija (i u regiji Baltičkog mora) i inicijativa (kao što je inicijativa „Pametni otoci”) (¹⁹).

3.11 Nerealni zahtjevi kojima se ograničava učinkovitost europskih programa na Sredozemlju, s jedne strane, i birokracija koja proizlazi iz straha od neispravnog korištenja sredstava EU-a, s druge strane, te korupcija i neučinkovitost u dijelu javne uprave/ slučajevima povezanim s javnom upravom na objema obalama bazena prouzročili su ozbiljne nedostatke u iskorištavanju postojećih europskih sredstava za Sredozemlje.

3.12 S druge strane, Unija za Mediteran dosad nije uspjela ostvariti ulogu koju je trebala, unatoč različitim najavljenim projektima. Stoga je potrebno dodatno osnažiti njezino djelovanje u regiji. Inicijative plavog gospodarstva mogle bi biti vrlo važne za opće blagostanje, no potrebno ih je učinkovito povezati s postojećim strukturama i okvirima.

4. Posebne napomene

4.1 Sigurniji i zaštićeniji pomorski prostor

4.1.1 Komunikacija je usmjerena na dva konkretna područja djelovanja: (1) suradnju između obalnih straža i (2) razmjenu podataka i administrativnu suradnju za povećanje kapaciteta za odgovor na onečišćenje mora uslijed nesreća i borbu protiv njega.

4.1.2 EGSO smatra da je ključno osnažiti umrežavanje, a time i suradnju tijela za nadzor i kontrolu kopnene i morske granice na objema obalama, i to uz pomoć Frontexa. Za uspješnu borbu protiv kriminala i terorizma potrebne su i sustavna razmjena i analiza informacija, što je zadaća nadnacionalnog centra za analizu podataka. Unatoč tomu, potrebno je pažljivo razmotriti pravila „dobrog upravljanja” te uzeti u obzir ljudska prava, kako pojedinačna tako i kolektivna, osobito s obzirom na loša iskustva s određenim režimima.

4.1.3 EGSO smatra da su ta dva dobro definirana pristupa učinkovit način za rješavanje pitanja sigurnijeg i zaštićenijeg pomorskog prostora. Međutim, potrebno je poboljšati analizu temeljnih kvantitativnih ciljeva u svrhu stalnog nadzora i ocjene tog prioriteta te poduzeti napore u pogledu koordinacije i suradnje s globalnim, transnacionalnim institucijama, kao što je IMO (²⁰).

4.2 Pametno i otporno plavo gospodarstvo

4.2.1 EGSO je razočaran što su u Komunikaciji socijalni partneri i organizacije civilnog društva u najboljem slučaju nedovoljno zastupljeni (ili uopće nisu prisutni) iako bi te institucije mogle biti vrlo korisne pri planiranju i provedbi određenih politika i programa zbog njihova iskustva u suočavanju s kritičnim situacijama i dokazane sposobnosti izravnog djelovanja i rješavanja socioekonomskih problema.

(¹⁴) Vidjeti, na primjer, najnovije izvješće o strategiji Plavog rasta – SWD(2017) 128 final – na adresi https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/sites/maritimeaffairs/files/swd-2017-128_en.pdf.

(¹⁵) COM/2014/086 final.

(¹⁶) https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/content/bluemed-initiative-blue-growth-and-jobs-mediterranean_en.

(¹⁷) Više pojedinosti o inicijativi Plavog rasta Organizacije za hranu i poljoprivredu UN-a vidjeti na adresi <http://www.fao.org/3/a-mk541e/mk541e02.pdf>.

(¹⁸) Vidjeti <http://www.unep.org/ourplanet/june-2017/unep-publications/regional-action-plan-sustainable-consumption-and-production> i https://ec.europa.eu/transport/sites/transport/files/themes/international/european_neighbourhood_policy/mediterranean_partnership/docs/rtap2014_2020_en.pdf.

(¹⁹) <http://www.smartislandsinitiative.eu/en/index.php>.

(²⁰) <http://www.imo.org/en/Pages/Default.aspx>.

4.2.2 Siromaštvo i nezaposlenost mladih sljedećih bi se godina mogli pogoršati zbog klimatskih promjena, koje će osobito utjecati na uvjete u zemljama južnog Sredozemlja. Komisija bi, u suradnji s lokalnim tijelima i socijalnim partnerima, trebala poduzeti razvojne mjere na lokalnoj razini, npr. poticanje MSP-ova, potpora kućnoj radinosti, posebne mjere za potporu primarnom sektoru i promicanje lokalnih poljoprivrednih proizvoda i proizvoda ribarstva na europskim tržištima itd., uz odgovarajuća poboljšanja u lokalnom sustavu obrazovanja i strukovnog osposobljavanja, u cilju poboljšanja životnog standarda stanovništva i sprečavanja migracija. Plavo gospodarstvo može osigurati dostojan prihod tisućama obitelji s pomoću suvremenih, visokokvalitetnih pristupa malih razmjera ribolovu, očuvanju i opskrbi proizvodima ribarstva.

4.2.3 Obiteljska poduzeća, mala i vrlo mala poduzeća tradicionalnih organizacijskih struktura te operativni programi i aktivnosti okosnica su lokalnih gospodarstava na objema obalama sredozemnog bazena, osobito u sektorima i industrijama koje čine plavo gospodarstvo. Stoga EGSO smatra da je, uz inicijative za potporu inovativnom i tehnološki naprednom poduzetništvu, barem jednako važno promicati i programe namijenjene tradicionalnim gospodarskim aktivnostima.

4.2.4 U tom smislu EGSO smatra da je potrebno osnažiti drugu skupinu mjera u okviru tog prioriteta, odnosno mjere koje se odnose na razvoj pomorskih klastera. Programima umrežavanja i suradnje malih i mikroproizvođača mogla bi se poboljšati otpornost i troškovna konkurentnost, uz istodobno zadržavanje prijeko potrebne diferencijacije robe i usluga koje pružaju. S druge strane, klasteri mogu biti učinkoviti u određenim sektorima u kojima je ključna koncentracija kapitala, kao što su obnovljivi izvori energije i prijevoz tereta. Ipak, EGSO smatra da su uspostava klastera i inkubatora te promicanje poslovnih planova uz pomoć usluga poslovnih anđela izrazito preuranjene mjere čak i za naprednija gospodarstva EU-a, što ukazuje na potrebu za planiranjem jasno određenih usluga potpore, osobito namijenjenih malim proizvođačima, obrtnicima i trgovcima na južnoj obali bazena.

4.2.5 Nadalje, u skladu s 4. strateškim prioritetom prethodno spomenutog, nedavno objavljenog izvješća WWF-a o oživljavanju gospodarstva na Sredozemlju, preusmjeravanje javnih i privatnih financijskih sredstava u iskorištavanje potencijala prirodnih resursa na tom području moguće je i potrebno. Time se mogu ostvariti prihodi, a da se pritom vodi računa o socijalnoj i okolišnoj održivosti, i to uz pomoć mehanizama financiranja na tržištu ugljika poput plaćanja za usluge ekosustava⁽²¹⁾. Primjerice, morsko dno prekriveno morskim cvjetnicama na Sredozemlju među najučinkovitijim je sustavima za sekvencijalnu ugljika, što znači da bi javna i privatna ulaganja na tom području mogla dovesti do jačanja rasta lokalnog gospodarstva te doprinijeti globalnoj klimatskoj strategiji.

4.3 *Bolje upravljanje morem*

4.3.1 Kako bi prva skupina mjera, koju čine prostorno planiranje i upravljanje obalom, bila uspješna, potrebno je usvojiti pristup četverostruke spirale⁽²²⁾. Potrebna je pojačana uključenost lokalnih tijela (općina i regija), akademske zajednice i sektora istraživanja i razvoja, socijalnih partnera te organizacija civilnog društva unutar njihovih područja djelovanja zbog njihova boljeg poznavanja lokalnih socioekonomskih uvjeta i stanja okoliša, kao i zbog njihove administrativne fleksibilnosti.

4.3.2 U tom bi smislu organizirani gospodarski i socijalni interesi mogli i trebali imati odlučujuću ulogu u socioekonomskom razvoju Sredozemlja. Komisija bi, u suradnji s Unijom za Mediteran, trebala pozvati dionike privatnog sektora na savjetovanje o Komunikaciji i zajamčiti njihov znatan doprinos planiranju, a time i učinkovitiju uključenost u provedbu odgovarajućih programa i aktivnosti. Kad je riječ o ribolovu, potrebno je donijeti mjere za osnaživanje programa zajedničkog upravljanja, i to učinkovitim uključivanjem dionika u postupak donošenja odluka.

4.3.3 Potrebno je staviti naglasak na nedostatak suradnje između europskih i neeuropskih zemalja u zapadnom Sredozemlju, osobito u pogledu sigurnosti i imigracija, što su pitanja koja utječu na gospodarski razvoj.

⁽²¹⁾ Plaćanje za uslugu ekosustava ostvaruje se kad uživatelj ili korisnik usluge ekosustava izvrši izravno ili neizravno plaćanje pružatelju te usluge. Kad je riječ o sredozemnom bazenu, ta se plaćanja mogu predvidjeti i kao opravdanje za prijenos sredstava sa sjeverne na južnu obalu utemeljeno na pitanjima povezanim s okolišem.

⁽²²⁾ Vidjeti <http://cor.europa.eu/en/documentation/studies/Documents/quadruple-helix.pdf>.

4.3.4 Ribolov je ključan čimbenik u gospodarskoj aktivnosti Sredozemlja i, nakon turizma, drugi najvažniji izvor bogatstva. EGSO se slaže da postoji potreba za planiranjem konkretnih aktivnosti u toj industriji, odnosno aktivnosti utvrđenih u četvrtoj skupini mjera u okviru tog prioriteta. Cilj programa trebalo bi biti smanjenje prekomjernog izlova te razvoj usluga potpore i financiranja kako bi se zajamčio opstanak malog ribolova te usporedni razvoj obalnih zajednica. Potrebno je povećati fleksibilnost EFPR-a⁽²³⁾ kako bi se uklonile prepreke među razinama javne uprave kad je riječ o definiranju učinkovitih inicijativa.

4.3.5 EGSO smatra da je potrebno osnažiti ulogu Opće komisije za ribarstvo u Sredozemnom moru (GFCM) kako bi se zajamčilo donošenje nužnih, dosljednih i kompatibilnih administrativnih mjera usmjerenih na promjenu nepovoljnog stanja u pogledu ribljih stokova, uz usku suradnju i koordinaciju sa zemljama Sredozemlja koje nisu članice EU-a.

4.4 EGSO je više puta ukazao na to da su politike i programi koji se odnose na Sredozemlje i koji su se provodili proteklih 20 godina ostvarili loše rezultate i da je velik dio sredstava ostao neiskorišten zbog različitih stajališta i nedostatka učinkovite koordinacije između nadležnih institucija Zajednice te nacionalnih vlada i javnih uprava u zemljama Sredozemlja koje nisu članice EU-a. U tom su pogledu hitno potrebne snažna potpora i tehnička pomoć kako bi se među neeuropskim institucijama povećao stupanj ispunjavanja uvjeta u okviru europskog financiranja; prijeko je potrebna i veća prilagodljivost Komisije.

4.5 Učinkovitu provedbu mjera utvrđenih u Komunikaciji osobito ugrožava složena birokracija, što je jasno iz poglavlja naslovljenog „Upravljanje i provedba”, ali i uključenost potpuno različitih institucija različitih struktura i stajališta, kao što su ministarski sastanci, Komisija, Unija za Mediteran itd. Potreban je operativni plan s konkretnim organizacijskim/administrativnim instrumentima i jasnim ulogama.

4.6 EGSO smatra da je odmah potrebno uspostaviti radnu skupinu za plavo gospodarstvo povezanu s radnim skupinama Unije za Mediteran te donijeti jasno definirani akcijski plan i plan nadležnosti. Radna skupina trebala bi imati potrebnu fleksibilnost kako bi mogla brzo reagirati na izvanredne situacije, kao što su prirodne i ekološke katastrofe itd., ali i ispunjavati konkretne zadaće i odgovornosti. EGSO je oprezan u svojoj procjeni učinkovitosti radne skupine, koja će ovisiti o njezinu sastavu i izravnoj uključenosti europskih institucija i nacionalnih vlada zemalja koje nisu članice EU-a. Stoga EGSO smatra da bi radna skupina otpočetak trebala biti pažljivo osmišljena, imati dobro definiranu organizacijsku strukturu, učinkovit sustav procesa i postupaka te stručno osmišljen i konkretan poslovni plan.

Bruxelles, 6. prosinca 2017.

Predsjednik
Europskog gospodarskog i socijalnog odbora
Georges DASSIS

⁽²³⁾ Za više informacija vidjeti https://ec.europa.eu/fisheries/cfp/emff_en.